

De kwaliteit(en) van sociaal werk

Over de meerwaarde van het sociaal werk
en het belang van kennis voor het vak.

dr. Margriet Braun
Hogeschool Saxion

Lectorale rede Margriet Braun

In verkorte versie uitgesproken op 12 oktober 2023

Lectoraat Social Work

lectoraatsw.amm@saxion.nl

Tekst:

Margriet Braun

Illustraties:

Jing Foon Yu

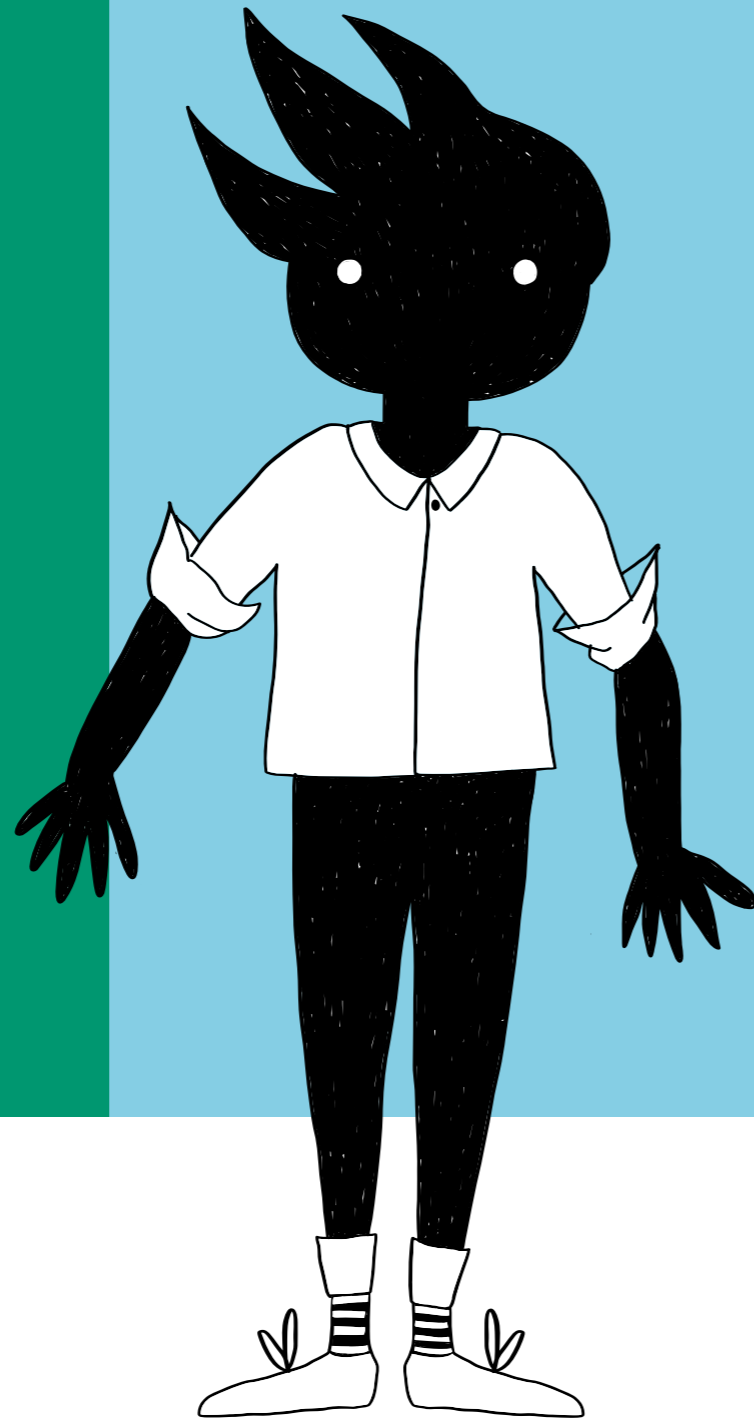
Opmaak:

Stijlstudio Saxion

Inhoud

Maatschappelijke ontwikkelingen	6
Over sociaal werkers	9
Sociaal werk in Nederland	9
Kwaliteit door kennis	13
Evidence based werken	14
De drie bronnen van kennis	17
- Praktijkkennis van de professional	17
- Ervaringskennis	18
- Kennis uit onderzoek	20
Benutten van kennis	21
Het stimuleren van kwaliteit	24
Het Lectoraat Social Work	25
De missie en ambitie van het lectoraat Social Work	25
Uitgangspunten van het lectoraat	26
De onderzoekslijnen van het lectoraat	27
- Opvoeden en opgroeien	27
- Samenleven en nabij zijn	30
- Betekenis geven en herstellen	31
Dankwoord	36
Referenties	38

Beste aanwezigen, college van bestuur, collega's, samenwerkingspartners, familie, vrienden, welkom allemaal. Vandaag spreek ik mijn lectorale rede uit. Een bijzonder moment. In mijn rede staat de sociaal werker centraal, net als in het lectoraat Social Work. U ziet op het plaatje: het is een aanpakker! De mouwen zijn opgestroopt en hij of zij staat klaar om aan de slag te gaan.

Twee boodschappen wil ik overbrengen.

De eerste boodschap is dat Social Work een prachtig vak is. Sociaal werkers zijn van betekenis als het professionele cement van de samenleving en als ondersteuners voor mensen die in kwetsbare omstandigheden leven. Hierbij heeft het sociaal werk een aantal unieke eigenschappen. Het benaderen van de mens in zijn geheel en het daarbij aandacht hebben voor maatschappelijke factoren zijn twee van die unieke kenmerken. Het sociaal werk versterkt zowel de mens als de maatschappij.

De tweede boodschap is dat er binnen Social Work meer ruimte en aandacht nodig is voor de kwaliteit van het werk. Social Work heeft een relatief jonge onderzoekstraditie: het denken in kennisontwikkeling en het benutten van kennis staat nog in de kinderschoenen. Het beter benutten én uitbreiden van de kennis van professionals, kennis van mensen met ervaring en wetenschappelijke inzichten, zal bijdragen aan het verhogen van de kwaliteit van het vak. De sociaal werk praktijk, het sociaal werk beleid en sociaal werk onderwijs en onderzoek dragen hier gezamenlijk de verantwoordelijkheid voor.

Maatschappelijke ontwikkelingen

Nederland is een welvarend land. We leven in een maatschappij met een hoge kwaliteit van samenleven (SCP, 2023). Mensen zijn over het algemeen tevreden met hun leven, voelen zich verbonden met Nederland en hebben vertrouwen in elkaar. Ook kinderen in Nederland hebben het relatief goed. In het onderzoek van Unicef staat Nederland al jaren bovenaan de lijst van child-well being (UNICEF Innocenti, 2022). Onder well-being wordt in het onderzoek van Unicef het mentaal welbevinden, de lichamelijke gezondheid en sociale en schoolse vaardigheden van kinderen verstaan. Maar liefst 90% van de kinderen van 15 jaar geeft aan dat ze tevreden zijn met hun leven. Op de social progress index van 2022 staat Nederland op de zevende plek van de lijst van 169 (The Social Progress Imperative, 2022). In deze lijst staan landen geordend op basis van hun scores op allerlei indicatoren op het gebied van (toegang tot) onder andere zorg, veiligheid, inclusie, onderwijs. En als we kijken naar de arbeidsparticipatie in Nederland, dan staan we bovenaan de lijst van Europese landen (VZinfo.nl, 2023)

Indrukwekkend, vind ik het, dat we zo hoog staan op die diverse internationale ranglijsten. In de grote lijn, zou je dus kunnen stellen dat het goed gaat met Nederland: we leven inderdaad in een welvarend land. Ik denk dat veel mensen in Nederland zich zullen herkennen in dit beeld. Toch is er ook een grote groep mensen voor wie de kwaliteit van leven niet zo hoog is doordat er problemen zijn op een of meerdere aspecten van hun leven. Iedereen kent periodes van kwetsbaarheid in zijn of haar leven. Voor sommigen is dit een korte periode, voor anderen duurt dit langer. Ook zijn er mensen die een leven lang in kwetsbare omstandigheden leven.

Zo leven er in Nederland 830.000 mensen onder de armoedegrens. 220.000 daarvan zijn kinderen (SCP, 2022). Opgroeien in armoede kan allerlei negatieve gevolgen hebben zoals een negatief zelfbeeld, sociale uitsluiting en een minder goede gezondheid (Nji, 2023). Financiële tekorten en het hebben van schulden zorgt voor veel stress. De stress zorgt ervoor dat de focus op het hier en nu komt te liggen, op overleven. Daardoor worden beslissingen genomen die op korte termijn goed lijken, maar er op de lange termijn voor zorgen dat de situatie van armoede blijft bestaan (Mullainathan & Shafir, 2013).

Sociaal werkers ondersteunen mensen die in armoede leven. Dit doen ze onder andere door administratieve ondersteuning om overzicht te creëren, door te zoeken naar financiële hulpmiddelen en door op gemeentelijk niveau beleid te beïnvloeden.

We zien in Nederland dat het jeugdzorggebruik de afgelopen 25 jaar enorm is toegenomen. In het jaar 2000 hadden ongeveer 1 op de 27 kinderen ondersteuning vanuit jeugdzorg, en in 2021 was dat 1 op de 7. Dat is een forse stijging! Hoewel er op beleidsniveau veranderingen zijn ingezet om de stijging te doorbreken, is dit niet gelukt.

Als het jeugdzorggebruik een weerspiegeling is van de kwaliteit van leven van jeugdigen en gezinnen, en van de problemen die er in Nederland zijn bij het opvoeden en opgroeien, dan zou het helemaal niet goed gaan met de jeugd. In het essay van Van Yperen et al. (2023), met de titel *Andere kijk op groeiend jeugdzorggebruik* wordt dieper ingegaan op de betekenis en de oorzaken van de grote stijging. Omgevingsinvloeden, de manier waarop we in de maatschappij omgaan met prestatie en het continu streven naar geluk lijken een grote rol te spelen. Ondertussen wordt het steeds vanzelfsprekender om als antwoord op ervaren klachten jeugdzorg in te zetten. Een individuele aanpak terwijl de problematiek sterk met de omgeving samenhangt en een collectieve aanpak wellicht effectiever zou zijn.

Recent onderzoek laat zien dat jongeren meer mentale problemen ervaren. Deze stijging is al gaande sinds 2017 (Stevens et al., 2023). Dit geldt met name voor meisjes, van basisschool- en middelbare schoolleeftijd: zij scoren hoog op onzekerheid en angstgevoelens. Ook in dit onderzoek worden maatschappelijke factoren, met name druk vanuit school, als belangrijke oorzaak van de stijging genoemd. De mens wordt gevormd door de maatschappij waarin hij leeft. In de ondersteuning van jeugdigen en gezinnen werken vele sociaal werkers. Zij hebben een specialisatie jeugd gevolgd, zijn geregistreerd in het kwaliteitsregister jeugd als jeugdprofessional en werken bij jeugdzorgorganisaties, welzijnsorganisaties of in de jeugd ggz.

De sociaal werkers die werken met mensen die in armoede leven en de sociaal werkers die jeugdigen en gezinnen ondersteunen zijn allemaal bezig om verandering te realiseren. Maar het werken aan verandering is niet eenvoudig. Het is al moeilijk als het gaat om iets relatief eenvoudigs en overzichtelijks als een eetpatroon en de hoeveelheid beweging die mensen krijgen. Laat staan als het om complexe problematiek gaat zoals het doorbreken van armoede, het stimuleren van de normale ontwikkeling van kinderen, het verlichten van eenzaamheid of het begeleiden van jeugdigen bij het zelfstandig worden. Om dat te veranderen of verder te ontwikkelen, is het nodig om met een brede blik te kijken: naar het sociaal functioneren, het sociaal netwerk, en naar mogelijkheden van een wijk en de maatschappij. Het versterken van een context waar iemand zich in bevindt is veel duurzamer en effectiever dan alleen de problemen van het individu oplossen.

De laatste jaren komt er steeds meer aandacht voor het voorkómen van problemen in plaats van het verhelpen van de problemen als ze er al zijn. Deze toenemende aandacht loopt gelijk op met het besef dat we in het zorg- en welzijnsdomein te maken hebben met én een tekort aan personeel én alsmaar stijgende kosten.

Op het moment dat ik deze rede schrijf, zijn gemeenten bezig praktisch vorm te geven aan de verschillende zorgakkoorden die zijn gesloten; het Integraal Zorgakkoord (IZA, september 2022) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA, januari 2023). In deze akkoorden staat preventie centraal. Daarbij speelt niet alleen het voorkomen van fysieke, mentale en/of psychosociale problemen, maar is er ook nadrukkelijk aandacht voor het versterken van het normale leven, weerbare gezonde mensen, demedicaliseren en gezondheidsvaardigheden. De begrippen sociale basis versterken en domein overstijgend werken komen steeds terug. In het GALA wordt expliciet gesproken over het belang van een stevige sociale basis.

De sociale basis versterken. Het is een kernboodschap van de akkoorden. En het is ook los van die akkoorden een boodschap of richting die overal wordt omarmd. Die sociale basis is het geheel aan informele en formele diensten, voorzieningen en relaties in de leefomgeving die eraan bijdragen dat mensen tot hun recht komen en kunnen floreren (Werkplaatsen Sociaal Domein, 2020). U kunt hierbij denken aan een buurthuis, een bibliotheek, een plek waar dagbesteding wordt aangeboden, en aan mantelzorgondersteuning en leefstijlactiviteiten. De relaties tussen buurtbewoners en vrienden zijn ook onderdeel van de sociale basis van iemands leven en van de sociale basis van een buurt en gemeenschap. In de akkoorden komt steeds terug dat de mogelijkheden voor inwoners om elkaar te ontmoeten, zich te ontplooiën (en ontspannen) en elkaar te helpen moeten worden verbeterd. Ook moeten in de sociale basis de mogelijkheden worden vergroot voor laagdrempelige ondersteuningsvormen (zoals zelfregie- of zelfhulpgroepen). Het idee is om de gemeenschapszin, de sociale cohesie, te versterken zodat mensen elkaar kunnen ondersteunen wanneer dat nodig is en het inzetten van professionele hulpverlening kan worden uitgesteld of voorkomen. Ook in het IZA akkoord wordt het versterken van de sociale basis gepresenteerd als een van de manieren om de zorg toegankelijk en kwalitatief goed te houden. Daarbij wordt het intensiveren van de samenwerking tussen het gezondheid- en welzijnsdomein gezien als manier om de zorg toekomstbestendig te maken.

Als het gaat over het versterken van de sociale basis, gaat het over het sociaal domein en worden sociaal werkers gezien als belangrijke spelers. Engbersen & Sprinkhuizen (2023) schrijven: **De sociale basis is bij uitstek het operationele gebied van sociaal werker. Het is het gebied van lichte vooraf-interventies in plaats van de kostbare achteraf interventies.**

Een sociaal werker werkt op allerlei plekken in de samenleving en begeeft zich in de haarvaten van die samenleving. Ze komt in de directe leefwereld van de burger. Sociaal werkers hebben vanuit die positie een belangrijke rol in het versterken van de sociale basis: ze zijn de ogen en oren van de wijk en van de samenleving. In de actuele discussie rondom de transformatie van en tekorten in de (gezondheids)zorg wordt sociaal werk vaak gepresenteerd als een oplossingsrichting. We weten uit onderzoek dat er vele sociale determinanten zijn van gezondheid. Waar iemand woont, welk opleidingsniveau iemand heeft, de mate waarin iemand sociale relaties heeft, het is allemaal van invloed op zijn of haar gezondheid. Door in te zetten

op preventie, en daarbij in te zetten op die sociale determinanten, kunnen zorgkosten worden voorkomen. Onderzoek van de Erasmus School of Economics laat zien dat, inderdaad, sociaal werk een positief effect heeft op die zorgkosten: ze nemen af (Dekker et al., 2020). Dit is natuurlijk heel mooi. Het is deels een legitimering van het werk van de sociaal werker. Anderzijds heeft sociaal werk waarde in zichzelf. **Het doel van de sociaal werker is niet het voorkomen van zorgkosten. Het doel is het versterken van het sociaal functioneren.**

Over sociaal werkers

Er zijn 55.500 sociaal werkers. Zij werken bij 1730 organisaties. Een inventarisatie van de BPSW laat zien dat er 283 functienamen zijn voor sociaal werker (Jansen et al., 2021). Wmo-consulent, ambulante hulpverlener, opbouwwerker, jongeren werker, wijkcoach, ouderen adviseur, woonbegeleider, het zijn voorbeelden van functienamen die vallen onder het sociaal werk. Het zijn allemaal sociaal werkers, die zich op veel verschillende plekken in de samenleving bevinden. Werken als sociaal werker betekent een hoge werkdruk die met name wordt veroorzaakt door regeldruk en weinig tijd waarin veel moet gebeuren. Toch is 83% van de sociaal werkers (zeer) bereid om in hun werk een stapje extra te zetten als dat nodig is. Een gemotiveerde groep professionals dus, die zich echter door de veelzijdigheid aan doelgroepen, settings en inhoud niet altijd kenbaar maken als sociaal werker.

Sociaal werk in Nederland

In 2014 is er een internationale definitie van sociaal werk opgesteld. We gebruiken deze definitie in Nederland, bij Saxion en in het lectoraat Social Work. Deze definitie luidt als volgt: **Sociaal werk is een op de praktijk gebaseerd beroep en een academische discipline die sociale verandering en ontwikkeling, sociale cohesie, empowerment en bevrijding van mensen bevordert. Principes van sociale rechtvaardigheid, mensenrechten, collectieve sociale verantwoordelijkheid en respect voor vormen van diversiteit staan centraal in het sociaal werk. Onderbouwd door sociaalwerk theorieën, sociale en menswetenschappen en inheemse of lokale vormen van kennis, engageert sociaal werk mensen en structuren om problemen aan te pakken en welzijn te bevorderen. (International Federation of Social Work, 2014).**

Het is een volle, veelomvattende definitie. Het vraagt bestudering om goed te begrijpen wat er staat. In onze bachelor opleiding Social Work leren de studenten de definitie in het eerste jaar en dat ondersteunen de docenten door de definitie op te knippen in kleine onderdelen. In de definitie komen de doelen van sociaal werk terug, de principes van waaruit wordt gewerkt en er is aandacht voor de onderbouwing van het vak.

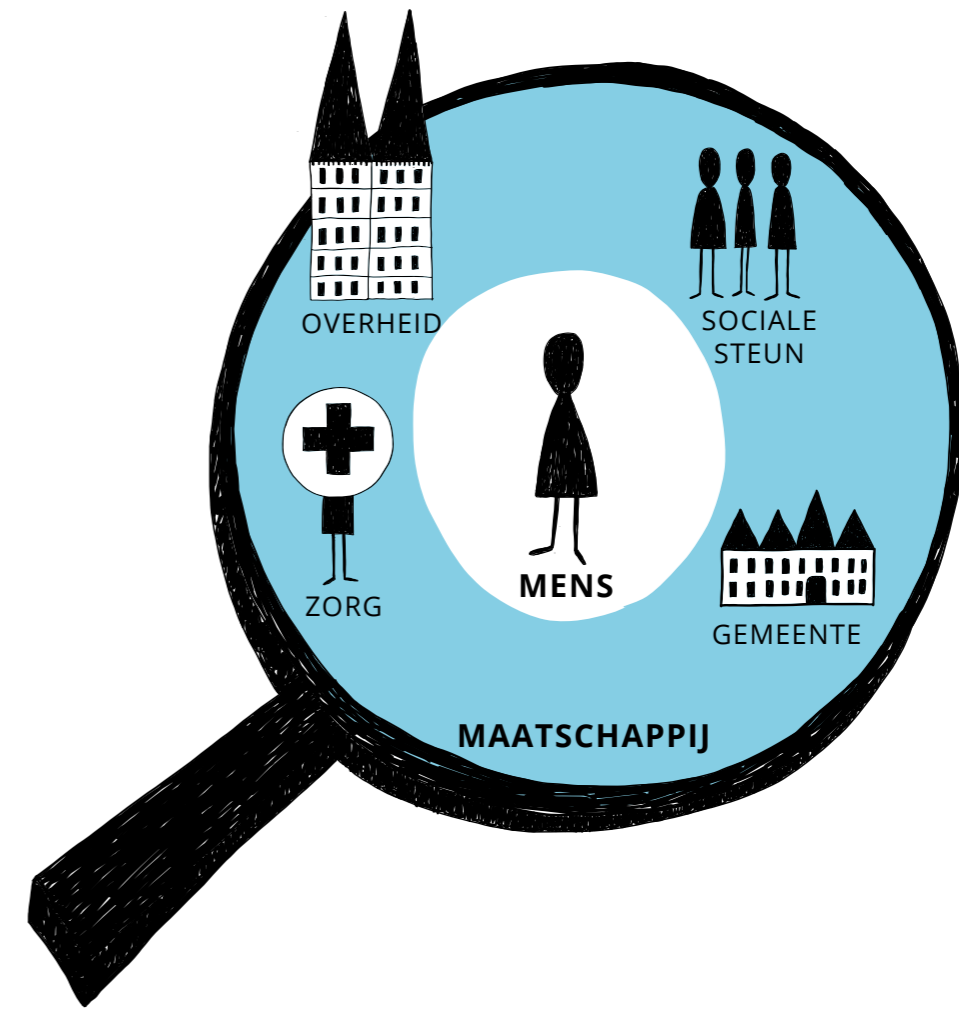
Kenmerkend voor sociaal werk is dat er bij de ondersteuning en begeleiding van mensen, groepen en gemeenschappen niet alleen wordt gekeken naar individuele verantwoordelijkheid, maar ook naar structuren, regels, beleid en 'hoe we het met elkaar hebben georganiseerd in de maatschappij'. In de definitie komt dit terug in de *collectieve sociale verantwoordelijkheid*. Als we willen dat mensen kunnen meedoen in de maatschappij, is het nodig om de maatschappij zo in te richten dat mensen mee kunnen doen. Juist mensen in kwetsbare situaties hebben vaak last van weeffouten in beleid en onlogisch georganiseerde voorwaarden. In het document Stapelingsproblematiek in het sociale domein worden hier diverse voorbeelden van gegeven (Kruiter & Kellerman, 2019). Oplossingen voor problematiek (en vaak ook oorzaken) liggen niet enkel bij het individu, maar ook bij het systeem dat we hebben georganiseerd. Eerder noemde ik de groei van het jeugdzorggebruik en beschreef ik de gevolgen van armoede. Voor beide onderwerpen geldt dat er individuele en maatschappelijke oorzaken zijn.

De woningbouwvereniging belt. Er is per toeval een (uitgedroogd) wietplantje gevonden bij een huurder. Het gaat om een man van 37 jaar die een geïsoleerd bestaan heeft. Hij heeft een herdershond die alles voor hem is. Omdat hij kampt met slaapproblemen heeft hij voor eigen gebruik een wietplant gekweekt. Het wiet-kweek-projectje is echter al snel gestopt. Het ontbrak hem aan groene vingers. De woningbouwvereniging hanteert een zerotolerance beleid. Of wij deze man naar een sociale opvang willen begeleiden en oh ja, er moet ook een plekje gezocht worden voor zijn hond in het asiel. Ik wil hier niet aan meewerken. De persoonlijke en financiële schade zal groter zijn dan de voordelen van het volgen van dit beleid. Dit gaat een taaie discussie worden die de week zal gaan domineren.

Een sociaal werker uit Enschede vertelt over haar werkweek

In het beroepsprofiel van de sociaal werker (BPSW, 2022) komt de aandacht voor collectieve sociale verantwoordelijkheid terug bij de beschrijving van het sociaal functioneren: *Sociaal werk bevordert het sociaal functioneren van (kwetsbare) mensen, groepen en gemeenschappen in complexe omgevingen en in wisselwerking met die omgevingen. Over dit sociaal functioneren staat verder geschreven: sociaal functioneren van mensen, groepen en gemeenschappen betreft én het adequaat deel kunnen nemen aan het maatschappelijk leven én het maatschappelijk leven zo inrichten dat dat adequaat deelnemen mogelijk wordt gemaakt.*

Bovendien heeft de sociaal werker een brede blik op de burger/cliënt/het gezin zelf. Dit gebeurt door te kijken naar de verschillende levensgebieden waarop een mens functioneert, zoals wonen, financiën, werk, sociale relaties en lichamelijke en psychische gezondheid. De leefgebieden hangen met elkaar samen.

Op dinsdag wordt de binnengekomen casuïstiek besproken en verdeeld. De hulpvragen zijn heel divers. Toch kennen de collega's allemaal de problemen die eraan ten grondslag liggen. Armoede vertaalt zich deze week in een aanmelding van een kind dat te veel schoolverzuim heeft. Verslaving vertaalt zich in een aanmelding van een moeder die midden in de nacht van de trap is geduwd en door een glazen deur is gevallen. De zoon (10) is door de crisisdienst van Veilig Thuis al in een pleeggezin geplaatst. Hij wil zo snel mogelijk terug naar zijn moeder. De vriend van moeder heeft een huisverbod van 10 dagen.

Een sociaal werker uit Enschede vertelt over haar werkweek

Een verandering op een van de levensgebieden, zorgt vaak voor een verandering op de andere levensgebieden. Het werken vanuit die integrale, alles omvattende blik is een kerneigenschap van het sociaal werk. **Het besef dat er niet één knop is waar je aan kunt draaien om problemen aan te pakken en welzijn te bevorderen, doet recht aan de situatie en de persoonlijke kenmerken van de hulpvrager en maakt tegelijkertijd het beroep van de sociaal werker heel complex.** De sociaal werker bekommert zich professioneel om mensen die zich in kwetsbare situaties begeven. Hij of zij geeft mensen niet op, maar blijft in verbinding. Zoals Andries Baart in zijn presentie benadering zegt: een hulpvrager laat je nooit los (Baart, 2004).

Ik besef regelmatig dat het een voorrecht is om in zoveel mensenlevens te mogen meekijken. Ik bewonder de openheid van de hulpvragers en vraag mij vaak af of ik dezelfde openheid zou kunnen tonen. Het scheelt niks of je zit aan de andere kant van de tafel. Ik leer elke dag veel van de veerkracht van mensen die in een kwetsbare positie zijn gekomen. Het ontroert mij hoe mijn collega's voor mensen opkomen die zich soms door alles en iedereen opgegeven voelen.

Een sociaal werker uit Enschede vertelt over haar werkweek

De sociaal werker heeft vele gezichten. Sommige sociaal werkers richten zich op individuele begeleiding, andere hebben een collectieve aanpak. Die collectieve aanpak krijgt hernieuwde aandacht. En dat is passend bij het besef dat er in de maatschappij allerlei prikkels en structuren zijn die ervoor zorgen dat mensen in kwetsbare situaties komen en in kwetsbare situaties blijven. Sociaal werk is geen eenvoudig vak. Zoals Hooghiemstra en Van Pelt beschrijven: *het vraagt enorm veel om in deze complexe wereld in de frontlinie te werken . . . Sociaal werkers hebben . . . een zorgvuldig*

samengestelde rugzak nodig. Niet alleen om zelf overeind te blijven, maar ook om alles in huis te hebben om urgente maatschappelijke vraagstukken te helpen oplossen en van meerwaarde te zijn én blijven voor mensen die ondersteuning hard nodig hebben' (Hooghiemstra & Van Pelt, 2020, pagina 3).

Ik heb in dit eerste gedeelte beschreven dat sociaal werkers zich inzetten voor het versterken van mens en maatschappij. Ze ondersteunen mensen die in kwetsbare omstandigheden leven en proberen samen met deze mensen positieve verandering in gang te zetten. Dit doen ze op diverse plekken in de samenleving, vaak in de directe leefomgeving van de burger. Sociaal werkers hebben oog voor het individu én voor maatschappelijke structuren.

In het gezondheidsdomein is de beweging ingezet om breder te kijken dan de fysieke gezondheid. Gezondheid wordt gezien als het vermogen van mensen om met de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven om te gaan (zie www.iph.nl). Het voeren van eigen regie staat hierbij hoog in het vaandel. Hier zijn raakvlakken met het sociaal domein, waar de brede blik en de samenhang met andere leefgebieden tot de kern van het vak behoren. Tegelijkertijd krijgt de sociaal werker meer oog voor ondersteuning van een gezonde leefstijl. De beroepsgroepen groeien dus naar elkaar toe.

Kwaliteit door kennis

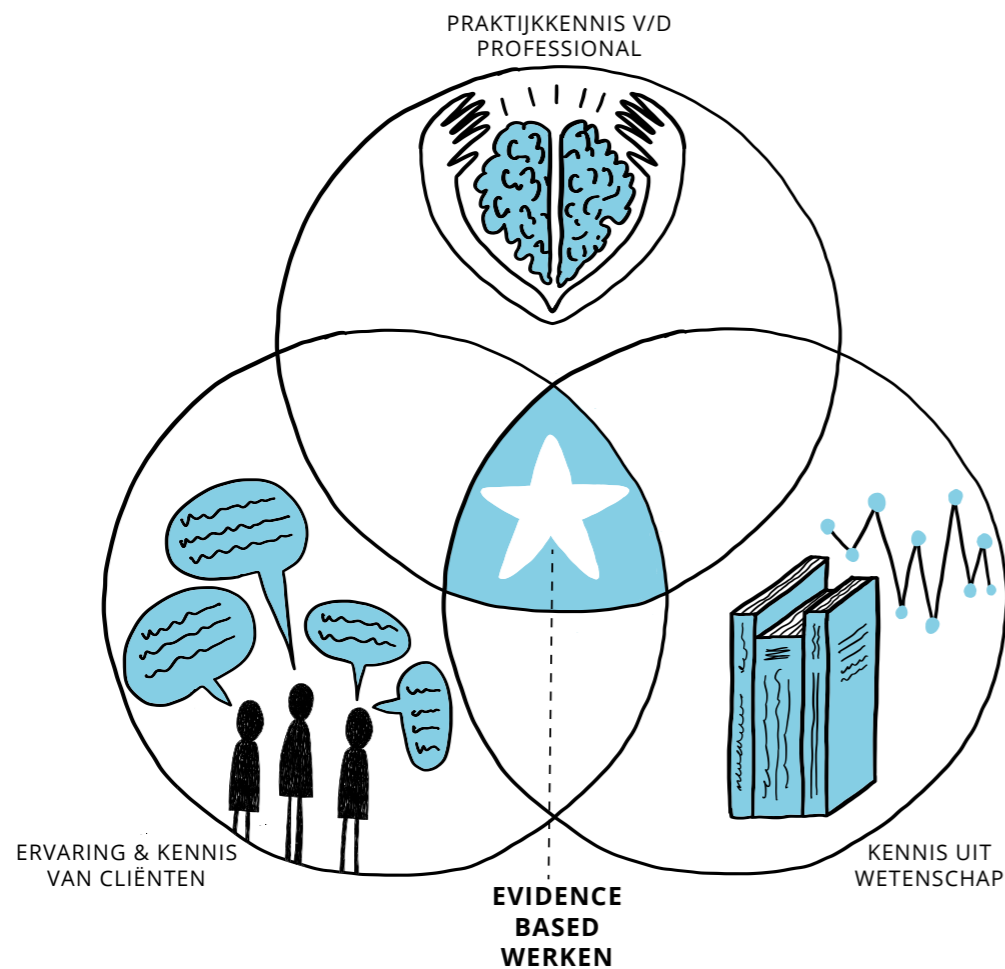
In dit mooie vak van het sociaal werk is het belangrijk om aandacht te hebben voor de kwaliteit van het werk. Deze kwaliteit staat onder druk. Al jaren is er sprake van teruglopende budgetten en zijn organisaties veel tijd kwijt aan zaken als aanbestedingen en administratieve lasten. Er is bovendien een tekort aan menskracht en dat tekort zal toenemen. De professionals geven aan dat ze hetzelfde werk met minder mensen moeten doen, wat leidt tot overbelasting en verzuim (Jansen et al., 2021). En toch, in die uitdagende omstandigheden, moeten we met elkaar oog houden voor de kwaliteit van het werk.

Om goede kwaliteit te leveren is het nodig om methodisch te handelen. Mijn voorganger Judith Metz heeft over dit methodisch handelen, samen met lector Lisbeth Verharen een interessant essay geschreven in het boek *Sociaal Werk doordacht* (Metz & Verharen, 2021). In het essay zoeken ze naar het eigene van methodisch werken in de context van sociaal werk. Wat maakt het anders dan methodisch werken in de zorg of de techniek, vragen zij zich af. Zij komen tot zeven karakteristieken en werken deze uit. Het zijn: doelgericht, systematisch, situationeel, relationeel, versterkend, moreel en tastend handelen. Om die karakteristieken vorm te geven is kennis nodig over sociaal functioneren en sociale verandering.

Op de rol van kennis wil ik dieper in gaan. In de internationale definitie van social work komt terug dat het sociaal werk wordt *onderbouwd door diverse vormen van kennis en theorieën*. Enerzijds ontwikkelen we steeds meer kennis over wat werkt in het sociaal werk en weten we steeds meer, anderzijds blijkt het ingewikkeld om die kennis ook echt te implementeren en te benutten en daarmee de gewenste verbetering in kwaliteit te realiseren. Dit mag in de praktijk nog meer vorm krijgen.

De kennisbasis van het sociaal werk is enorm rijk. Sociaal werkers maken gebruik van kennis uit diverse disciplines zoals de sociale psychologie, als het gaat over het functioneren van de mens in de context van een groep. Je kunt je voorstellen dat kennis hierover direct van belang is voor bijvoorbeeld sociaal werkers die in woongroepen werken. Sociologie, als het gaat om de inrichting en ontwikkeling van samenlevingen. Deze kennis is bijvoorbeeld van belang voor buurtwerkers en opbouwwerkers. In de internationale definitie worden ook inheemse en lokale vormen van kennis genoemd. Daarmee komt naar voren dat een sociaal werker altijd werkt in de context van de persoon, groep of gemeenschap.

De vraag is hoe je als sociaal werker in de dagelijkse praktijk kennis kunt benutten. Over welke kennis gaat het dan?

Evidence based werken

Evidence-based werken staat voor het benutten van drie kennisbronnen bij het nemen van besluiten. Deze bronnen zijn: de praktijkkennis van de professional, ervaringskennis van burgers/cliënten/naasten en kennis uit de wetenschap.

Het begrip evidence based werken heeft binnen het sociaal domein een twijfelachtig imago. In de praktijk van de sociaal werker bestaat (nog altijd) verwarring over het begrip (zie ook Van der Zwet et al. 2019). Welke evidence wordt ermee bedoeld? Het roept het idee op dat je als sociaal werker achter je laptop moet gaan zitten om te zoeken naar artikelen uit wetenschappelijke tijdschriften om te bepalen wat je volgende actie zal zijn. Het roept het beeld op van geprotocolleerd werken, met weinig professionele ruimte, weinig waardering voor de praktijkkennis van de professional en weinig oog voor de situatie en wensen van de mensen voor en met wie je werkt. Een evidence-based methodiek wordt vaak gezien als een methode die door onderzoekers is bedacht. Evidence wordt vooral geassocieerd met de wetenschap.

En toch, ter verdediging van die wetenschap... 'niets zo praktisch als een goede theorie', zei Kurt Lewin (1890-1947). Hij wordt beschouwd als de grondlegger van actie onderzoek. Een goede

theorie, zo is het idee, laat de factoren zien die bepalend zijn om een situatie te beïnvloeden. En het benutten van die kennis kan dus ook direct relevant zijn voor de praktijk. Hoe dan ook....

Jaarlijks geef ik een college aan studenten die de opleiding tot Intensieve Ambulante Gezinsbehandelaar volgen. De IAG methodiek is bedoeld voor gezinnen met complexe problematiek. In de gezinnen spelen problemen op meerdere levensgebieden, de problemen zijn ernstig en hangen allemaal met elkaar samen. De studenten werken al langere tijd in de jeugdzorg en zetten nu de stap om ook in de IAG geschoold te worden. Deze sociaal werkers zien een uitdaging in het werken met de 'zwaardere' doelgroep en willen graag met de gezinnen werken aan verandering en ontwikkeling. Meer informatie over IAG is te vinden via de databank van het NJi (Van Rooijen, 2020).

In dat college laat ik studenten kennismaken met evidence based werken en de drie bronnen van kennis door een oefening met ze te doen. De oefening is gebaseerd op een voorbeeld in Gibbs & Gambrill (1995) en is mij aangereikt door Jan Willem Veerman, die veelvuldig onderzoek heeft gedaan naar effectief werken in de jeugdzorg. Het doel is om de bronnen van kennis te introduceren en de studenten te laten reflecteren op hun eigen handelen als professional. Het gaat als volgt:

Stel je voor dat je een gezondheidsprobleem hebt. Je bezoekt daarvoor een arts. Je komt bij de arts en vertelt over de klachten. Jullie hebben een interactief gesprek, er zijn vragen vanuit de arts en je vertelt zoveel mogelijk over waar je 'last' van hebt. De arts vormt haar oordeel, ook op basis van eerder uitgevoerde testen en moet tot een beslissing komen, samen met jou, over de behandeling. De vraag aan de studenten is vervolgens om de bronnen van kennis te rang ordenen. Welke bron wenst hij of zij dat de specialist gebruikt bij het komen tot haar oordeel.

Vervolgens krijgen de studenten verschillende kennisbronnen te zien. De professionele kennisbronnen zijn bijvoorbeeld *Ervaring met een vergelijkbare casus en wat past bij de stijl van de behandelaar*. Ervaringskennis komt terug in *Informatie van eerdere cliënten over wat hen geholpen heeft en de voorkeur van de cliënt*. De wetenschappelijke kennis komt terug in bijvoorbeeld *Uitkomsten van gecontroleerd effectonderzoek en wat bekend is vanuit recente vakliteratuur*.

Ik ben benieuwd hoe u de studenten inschat en naar hoe u zelf zou antwoorden. Ik kan u vertellen dat de studenten, vrijwel allemaal, de kennis uit onderzoek bovenaan zetten. De studenten wensen dat de specialist haar beslissing allereerst baseert op de kennis uit onderzoek.

Als tweede stap in deze oefening herhalen we de zetten, maar dan in de context waarvoor we hier zijn: sociaal werk. De studenten met wie ik deze oefening doe, werken allemaal als sociaal werker in de jeugdzorg. Ze zijn vaak al ervaren, hebben veel meegemaakt in hun werk.

Ik vraag de studenten nu: Denk aan een cliënt of een gezin uit de jeugdzorg. Iemand waar je zelf mee hebt gewerkt. Stel je voor dat er diagnostiek is verricht en er een indicatie is gesteld. Bedenk nu welke bronnen jij gebruikt om tot besluitvorming te komen over de invulling van de ondersteuning/hulpverlening en zet de bronnen in de volgorde van meest gebruikt tot minst gebruikt.

Voor mij als docent is het leuk om te zien hoe de studenten reageren bij het lezen van dit tweede deel van de opdracht. Tijdens het lezen beginnen de meesten te glimlachen. Wat blijkt namelijk; de rangorde ziet er totaal anders uit. Bovenaan staat niet de kennis uit onderzoek, maar vooral professionele kennis en ook wat ervaringskennis. Wanneer ze zelf bij een professional komen, willen ze graag dat deze met name wetenschappelijke kennis benut, maar in hun eigen werk benutten ze deze bron nauwelijks. Hoewel de context van de professionals in de scenario's heel verschillend is (medisch domein, sociaal domein), en de ontwikkeling van kennis in die beide domeinen ook erg verschillend is, beseffen ze dat ze de kennisbronnen die er zijn, niet allemaal benutten. De oefening heeft trouwens ook als opbrengst dat ze zich afvragen hoe ze de kennis uit onderzoek kunnen ontsluiten op een manier die aansluit bij hun dagelijkse praktijk.

De kennis vanuit hun opleiding en vanuit hun jaren werkervaring, de sterk ontwikkelde intuïtie, het is enorm belangrijk. Dat wil ik echt benadrukken en dat benadruk ik ook altijd richting de studenten. Hun antwoord is niet fout. Maar aanvullend aan hun praktijkkennis, of eigenlijk daarnaast, staat evidence based practice voor het meenemen van actuele kennis uit onderzoek en kennis vanuit de cliënten om besluiten te nemen over het invullen van ondersteuning.

Ook in de beroepscode voor de sociaal werker (BPSW, 2021) wordt trouwens aandacht besteed aan de drie kennisbronnen. In artikel 2 Vakbekwaamheid staat: *de professional oefent zijn beroep vakbekwaam uit op basis van actuele kennis en recente inzichten*. Bij de toelichting staat vervolgens: *met actuele kennis en inzichten wordt bedoeld op kennis vanuit wetenschap en praktijk en op ervaringskennis*.

De drie bronnen van kennis

In onderstaand gedeelte licht ik de bronnen van kennis toe en geef aan hoe er op dit moment in het sociaal domein met deze bronnen wordt gewerkt.

Praktijkkennis van de professional

Clinical expertise: the ability to use education, interpersonal skills and past experience to assess client functioning, environmental factors and to understand client values and preference. (McNeece &Thyer, 2004).

In de praktijk zien we dat sociaal werkers veel van hun keuzes baseren op de kennis die ze hebben ontwikkeld in hun werk als professional. Ze gebruiken deze eerdere ervaringen om keuzes te maken en delen hun ervaringen in intervisie bijeenkomsten of casuïstiekbijeenkomsten waarin ze met collega's specifieke casussen bespreken en met elkaar leren. De praktijkkennis van professionals is vaak impliciet. Als je vraagt op basis waarvan ze besluiten nemen, vinden ze het moeilijk om dit te verwoorden. Intuïtie, wordt het vaak genoemd. Of een goed gevulde rugzak. De professional maakt afwegingen, gebruikt hierbij kennis die in de opleiding is opgedaan en kan beargumenteren waarom een besluit is genomen, maar dit gebeurt op een onbewust niveau (bronvermelding Van Pelt et al., 2017). Er is een schat aan kennis die in de hoofden, harten en handen van de professional zit. Dit kan bijvoorbeeld gaan over wanneer het juiste moment is om een ingewikkeld onderwerp te bespreken. Dit is soms een kwestie van aanvoelen. Het kan ook gaan om een leuke activeringsoefening die iemand door de jaren heen heeft ontwikkeld. We moeten eraan werken om die kennis te expliciteren en daarmee toegankelijk te maken voor andere professionals, voor beleidsmakers én voor onze studenten, de toekomstige professionals. Een uitdaging hierbij is het grote verloop binnen het sociaal werk. Opgedane ervaring dreigt

daarmee uit het vak te verdwijnen. Daarbij betekent gebrek aan tijd en geld vaak dat intervisie erbij in schiet, terwijl dit juist een plek is waar waardevolle praktijkkennis wordt gedeeld met (startende) social workers.

In ons lectoraat, in onze projecten, kunnen we niet zonder de sociaal werkers. Meestal staan zij aan de basis van de projecten doordat ze vragen hebben die met praktijkgericht onderzoek kunnen worden beantwoord. Altijd denken ze mee bij het formuleren van de goede vraag, het beschrijven van de praktijk, het zoeken naar antwoorden en het terugbrengen van de kennis naar de praktijk.

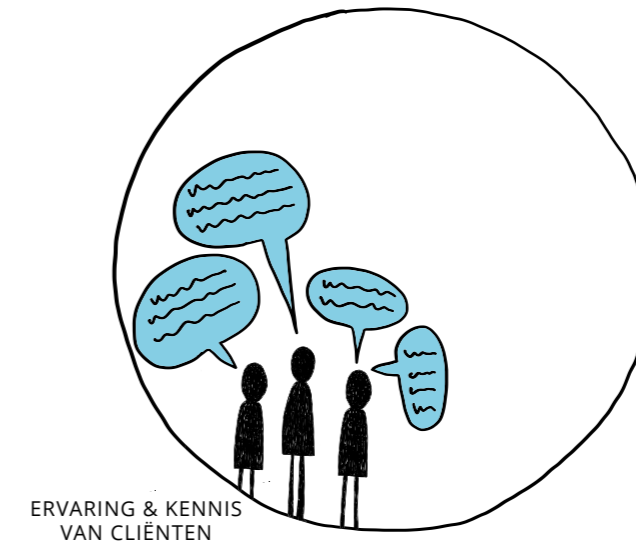
BRAM is een Twentse methodiek die door sociaal werkers uit wijkteams wordt ingezet voor ouders die in een complexe scheiding verkeren. Sinds 2017 werken we als lectoraat samen met de organisaties die BRAM uitvoeren aan de doorontwikkeling van de methodiek. Onderdeel hiervan was het vaststellen van de kernelementen van BRAM om deze vervolgens onderdeel te laten uitmaken van intervisie bijeenkomsten. Het werken met een lijst van kernelementen is een hulpmiddel om bewust al je kennis en ervaring en de kennis en ervaring van anderen te kunnen inzetten. Tijdens een leerbijeenkomst van het project bleek dat een van de ervaren BRAMmers al langere tijd met een eigen lijst werkte van de belangrijkste onderdelen van de methodiek. Hier hadden de andere BRAMmers veel interesse in. In de volgende stap van doorontwikkeling van de methodiek zal deze lijst een plek krijgen.

Ervaringskennis

Client values: unique preferences, concerns and expectation of the client which must be integrated into practice decisions if they are to serve the client (McNeece & Thyer, 2004).

In de bovenstaande definitie gaat het over ervaringskennis in het contact tussen hulpverlener en cliënt en naasten. De sociaal werker neemt de voorkeuren, zorgen en verwachtingen van de cliënt en naasten mee in de besluiten die ze samen nemen. Er zijn in het sociaal werk diverse richtlijnen ontwikkeld over de samenwerking tussen professional en cliënt/burger en naasten. In de jeugdzorg is er de richtlijn "samen beslissen over passende hulp", een van de richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming. De richtlijn gaat over het aangaan van een samenwerkingsrelatie met ouders en jeugdigen. Vanuit die samenwerkingsrelatie ontstaat ruimte om de ondersteuning zo vorm te geven dat het past bij de wensen en behoeften van degene om wie het gaat. Zie www.richtlijnenjeugdhulp.nl voor deze en de andere 16 richtlijnen.

Ook in het welzijnswerk zijn handreikingen ontwikkeld als hulpmiddel om vorm te geven aan het samenwerken met de cliënt, bijvoorbeeld bij de zorg rondom dementie.

Voor deze zorg is een toolbox ontwikkeld om samen te beslissen met mensen met dementie en hun naasten (Dementiezorg voor elkaar, 2020).

Bij Movisie zijn 'Wat werkt bij-dossiers' te vinden. Hierin staat informatie over veelbelovende aanpakken en werkzame factoren bij specifieke doelgroepen of problematiek. De dossiers waren oorspronkelijk gebaseerd op wetenschappelijke kennis, maar worden aangevuld met kennis van ervaringsdeskundigen over wat werkt. Hier is Movisie mee bezig. Recent is het dossier *wat werkt bij de aanpak van dak- en thuisloosheid onder jongeren* met ervaringskennis aangevuld.

Wanneer cliënten en naasten ervaringen met elkaar delen en erop reflecteren, ontstaat collectieve ervaringskennis die ook kan worden benut buiten het primaire contact. In het sociaal domein gebeurt dit steeds meer. (Ex) cliënten en naasten kunnen worden opgeleid om primair te werken vanuit hun ervaringskennis. Steeds meer organisaties hebben (familie) ervaringsdeskundigen in dienst. Deze mensen hebben een opleiding gevolgd op MBO of AD-niveau tot (familie) ervaringsdeskundige. Zij werken vanuit hun eigen ervaringskennis en brengen collectieve ervaringskennis in. Dit is helpend in het contact met cliënten en naasten. Deze ervaren herkenning en putten steun uit het contact. De herkenning van de situatie leidt tot het makkelijker aangaan van een vertrouwensband door de cliënt. Juist omdat het (familie) ervaringsdeskundigen is gelukt om een soort balans te vinden ondanks de meegemaakte ontwrichtende omstandigheden, kunnen zij als voorbeeld dienen voor anderen (Van der Meulen et al. 2021). Ervaringsdeskundigen kunnen de kloof tussen de systeemwereld en leefwereld dichten. Dit doen ze ook door mee te denken bij beleidsvorming, door te letten op de taal die wordt gebruikt en door het trainen van professionals om het perspectief van de cliënt te kunnen innemen. Het werken met ervaringsdeskundigen gaat verder dan het inrichten van een cliëntenraad, maar is het werkelijk integreren van de blik van de 'eindgebruiker' in de organisatie. Eind 2022 is een vernieuwde versie uitgekomen van het Beroepscompetentieprofiel

Competenties ervaringsdeskundigen (Van Erp et al., 2022).

- (1) kan zich wederkerig en gelijkwaardig opstellen in contact en kan daarbij de eigen en collectieve ervaringskennis inzetten.
- (2) kan gebruik maken van methoden, technieken en hulpmiddelen passend bij het vakgebied ervaringsdeskundigheid.
- (3) kan op meerdere niveaus vanuit gelijkwaardigheid samenwerken en zich positioneren.
- (4) kan vanuit ervaringskennis veranderingsgericht adviseren over zorg, ondersteuning, dienstverlening en beleid
- (5) kan conceptueel, normatief en beroepsmatig denken en handelen
- (6) kan de eigen deskundigheid onderhouden en ontwikkelen.

Ervaringsdeskundigheid (Van Erp et al., 2022). In dit profiel staat beschreven in welk type organisaties ervaringsdeskundigen van meerwaarde kunnen zijn en wat hun taken zijn. Tevens zijn de benodigde competenties beschreven.

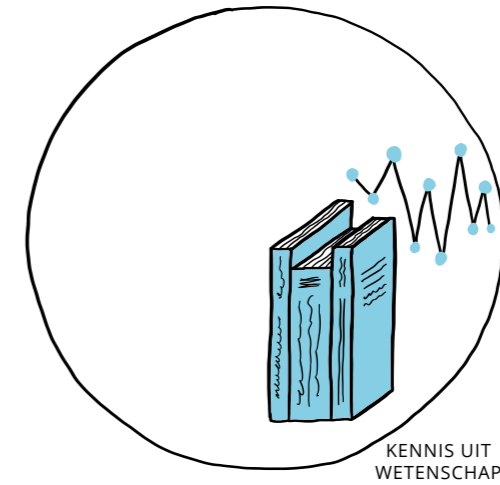
Het werken met ervaringsdeskundigen is een erkenning en formalisering van ervaring als bron van kennis. Organisaties erkennen hiermee het belang van ervaringskennis en geven het een structurele plek in hun dienstverlening. De (familie)ervaringsdeskundige kan werken vanuit het sociaal en medisch domein waaronder in de jeugdzorg, ggz, verslavingszorg, gehandicaptenzorg en (medische) zorg.

In de projecten van het lectoraat willen we ook graag met mensen met ervaringskennis samenwerken. In een aantal projecten is dit al vanzelfsprekend. In Deventer bijvoorbeeld, bij het project Relatie Ouder Kind, is een ervaringsdeskundige lid van de project- en stuurgroep. En in de Werkplaats Sociaal Domein werken we al langere tijd samen met Ixta Noa, een organisatie voor en door mensen met een psychische kwetsbaarheid.

Een mooie manier die we hebben gevonden in de Academische Werkplaats Jeugd Twente is om een Goede Raad op te richten, waarin meerdere mensen met ervaringskennis zitting nemen en op verschillende momenten input leveren.

Kennis uit onderzoek

Research evidence: relevant research from basic and applied scientific investigation, intervention research about outcomes and assessment measures (McNeece & Thyer, 2004).

Het sociaal werk in Nederland heeft een relatief korte onderzoekstraditie. De vorming van een wetenschappelijke basis onder het vak begon vanaf eind jaren veertig van de vorige eeuw. Marie Kamphuis haalde het casework model naar Nederland. In dit model was er meer aandacht voor het individu dan voorheen. De cliënt was gelijkwaardig aan de hulpverlener in plaats van afhankelijk. Ook was het casework model meer gestoeld op kennis over wat werkt en was er meer aandacht voor het ontwikkelen van nieuwe kennis over wat werkt, bijvoorbeeld als het gaat om gesprekstechnieken (Van Batenburg – Resoort, 2013).

Er wordt steeds meer kennis ontwikkeld over wat werkt in de ondersteuning van mensen in kwetsbare omstandigheden. Praktijkgericht onderzoek, uitgevoerd door onder andere de lectoraten van het lectorenplatform sociaal werk, draagt hier enorm aan bij. In 2020 is er voor het eerst een Kennis- en Onderzoeksagenda sociaal werk gepubliceerd (Hooghiemstra & Van Pelt, 2020). In de agenda worden thema's geïdentificeerd waarop kennisontwikkeling nodig is zodat de kennisbasis van het sociaal werk wordt versterkt. Hiermee krijgt kennisontwikkeling in het sociaal werk richting en massa. Een mooie ontwikkeling, waar een stimuleringsprogramma voor kennis en onderzoek naar sociaal werk aan gekoppeld wordt. In de periode van 2023-2027 stelt het ministerie van VWS hiervoor onderzoeksgelden beschikbaar.

Benutten van kennis

De kwaliteit van sociaal werk hangt samen met de mate waarin sociaal werkers methodisch handelen. Het benutten van de verschillende kennisbronnen speelt hierbij wat mij betreft een belangrijke rol. Daar hoort bij dat de professional die kennis onderhoudt en reflecteert op zijn of haar handelen (zie ook de beroepscode artikel 25 Leren en reflecteren, BPSW, 2021).

In het onderhouden van kennis (leren) en toetsen van het handelen (reflecteren) zie ik een duidelijke rol voor ons lectoraat. Mijn lectoraat, Social Work, is een plek, waar onderzoekers,

professionals (uit praktijk, beleid en onderwijs) en ervaringsdeskundigen elkaar ontmoeten. We zoeken binnen die ontmoetingen naar het beste handelingskader voor praktijksituaties, er ontstaan leervragen en er wordt nieuwe kennis ontwikkeld. De kennis uit onze leergemeenschap, uit ons lectoraat, willen we vervolgens op een goede manier breder toegankelijk maken.

In het lectoraat werken onderzoekers samen met sociale professionals en met mensen met ervaringskennis om de kwaliteit van het sociaal werk te versterken. De onderzoekers brengen (met name) de wetenschappelijke kennis in en de professionals en mensen met ervaring (met name) de professionele en ervaringskennis. We willen ons daarbij niet alleen richten op de sociale professional zelf, want het is niet enkel zijn of haar verantwoordelijkheid dat er meer op basis van kennis wordt gewerkt. Ik wil me inzetten voor de volgende ontwikkelingen:

Sociaal werk organisaties en professionals

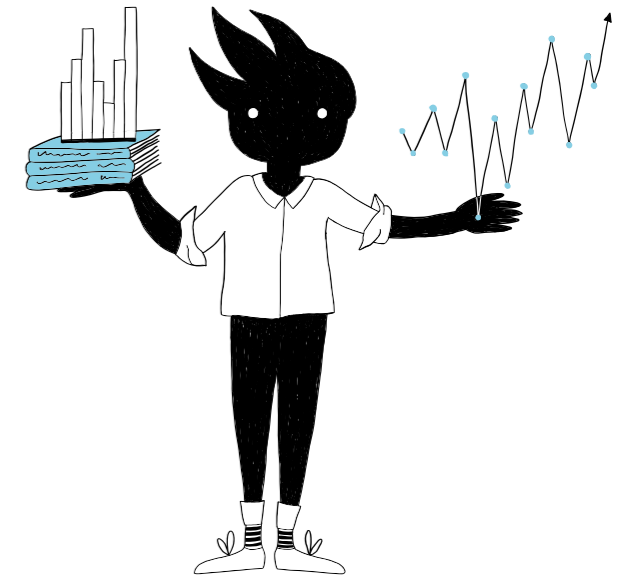
Als lectoraat willen we organisaties ondersteunen bij het organiseren van de goede randvoorwaarden voor kwaliteit, zoals methodieken, reflectie, een goede caseload en inhoudelijke voeding.

We stimuleren het werken met methodieken. Hierin is de meest actuele kennis verwerkt en ook worden methodieken periodiek geüpdatet op basis van onderzoek vanuit de verschillende perspectieven. Methodieken bieden richting tijdens het professioneel handelen. Methodieken bieden de mogelijkheid om zowel maatwerk te leveren als te werken op basis van werkzame elementen. In sommige van onze projecten werken we aan het **door ontwikkelen van methodieken**, zoals we deden met Hoe(Zo) Volwassen. De kennis waarop de methodiek is gestoeld was verouderd, professionals liepen in het werken met de methodiek soms vast en jeugdigen waren bij de oorspronkelijke ontwikkeling maar weinig betrokken en vonden dat de bijbehorende tools praktischer konden worden vormgegeven. In de doorontwikkeling hebben we aan alle perspectieven recht willen doen.

In sommige projecten werken we aan het **stimuleren van programma getrouwe uitvoering** van een methodiek. We kijken naar dan naar kernelementen van de methodiek en gaan met de professionals aan de slag, in werksessies, trainingen en intervisie-bijeenkomsten om de kernelementen in de praktijk ten uitvoer te brengen. Dit hebben we bijvoorbeeld gedaan met de professionals van BRAM: een methodiek die wordt ingezet bij complexe scheiding. Hierover vindt u op pagina 18 meer informatie. Maar er zijn ook projecten rond onderwerpen waar nog maar weinig kennis bestaat over wat werkzame elementen zijn. **Daar pionieren we en gaan we met elkaar opzoek naar wat werkt.** Dat doen we bijvoorbeeld in de Werkplaats Sociaal Domein Twente, waar we een leergroep zijn gestart rond het versterken van de sociale basis.

De mate waarin er methodieken beschikbaar zijn en er kennis over en aandacht voor werkzame elementen is, verschilt overigens wel per richting binnen het sociaal werk. In het welzijnswerk

zijn de vraagstukken waaraan wordt gewerkt diffuus en is de context breed. Dit maakt het ontwikkelen van kennis over wat werkt ingewikkelder. Denk bijvoorbeeld aan het vraagstuk van samenlevingsopbouw. Toch is er ook in het welzijnswerk steeds meer onderzoek naar werkzame elementen en worden interventies en methodieken op papier gezet zodat de kennis kan worden gedeeld. In de databank Effectieve sociale interventies staan 95 interventies. 31 interventies zijn goed beschreven, 49 goed onderbouwd en 15 zijn 'effectief volgens goede aanwijzingen'.

In de jeugdzorg, waar sociaal werkers bijvoorbeeld als ambulante hulpverlener of pedagogisch medewerker werken, is al langer aandacht voor methodisch werken. Er zijn al de nodige grootschalige onderzoeksprogramma's opgezet vanuit ZonMw om kennisontwikkeling in de jeugdsector te stimuleren. Ik denk dat het bovendien helpt dat er in de jeugdzorg een academisch equivalent is, namelijk de (ortho)pedagogiek. In jeugdzorgorganisaties werken gedragswetenschappers en zij spelen een belangrijke rol in het ontwikkelen van nieuwe kennis en het ontsluiten van actuele kennis voor de uitvoerende professionals. In de databank effectieve jeugdinterventies van het NJi staan 226 interventies waarvan er 149 goed zijn onderbouwd en 77 effectief volgens eerste (43), goede (28) of sterke (6) aanwijzingen.

In de GGZ, waar sociaal werkers bijvoorbeeld in de functie van psychosociaal begeleider of gezinsbegeleider werken, is nog veel sterker een onderzoekstraditie. Er is al veel onderzoek gedaan naar de effectiviteit van behandelingen en er zijn diverse methodieken ontwikkeld. Deze zijn in te zetten bij specifieke doelgroepen met vaak complexe problematiek. In de GGZ is er ook een academische functie om het ontwikkelen en benutten van kennis te stimuleren.

Het feit er methodieken en kennis beschikbaar is, wil niet zeggen dat ze worden gebruikt of dat ze worden gebruikt zoals bedoeld. Hiervoor is meer nodig, onder andere in de facilitering en ondersteuning van de sociaal werker. Er moet bijvoorbeeld tijd zijn voor reflectie en intervisie. En deze moet op zo'n manier ingevuld worden dat er op de persoonlijke dimensie, de normatieve dimensie, maar ook op de technisch-instrumentele dimensie van het professioneel handelen wordt gereflecteerd. Juist die laatste dimensie gaat over welke kennis kan worden gebruikt en welke methodieken en instrumenten er zijn voor een specifieke situatie. Uit ons eigen onderzoek, blijkt dat deze dimensie het minst aandacht krijgt tijdens intervisie-bijeenkomsten.

U vraagt zich misschien af of ik het werken met methodieken zie als hét antwoord op alle sociaal werk vraagstukken. Nee, zo eenvoudig is het helaas niet. Maar ik zie methodieken gebaseerd op inzichten in werkzame elementen wel als een manier om kennis beschikbaar en beter toegankelijk

te maken. In de methodieken zijn inzichten vanuit wetenschap, professie en mensen met ervaring verwerkt. Daarbij blijft gelden dat er veel contextuele factoren van invloed zijn op de situatie van mensen. Er blijft er binnen een methodiek ruimte over om op basis van professioneel inzicht en in afstemming met wijkbewoners/gezinnen/cliënten in te vullen. Zoals Metz & Verharen (2021) zeggen: er moet altijd tastend worden gehandeld; een methodiek is geen protocol, geen one size fits all.

Onderwijs en onderzoek

Als lectoraat willen we eraan bijdragen dat studenten Social Work les krijgen over de drie bronnen van kennis en het belang van het werken vanuit die bronnen. De inhoud van het onderwijs wordt idealiter gebaseerd op de drie bronnen. Vanuit het lectoraat kunnen we actuele ontwikkelingen en kennis op een aantal thema's inbrengen in het onderwijs. Dit zijn bijvoorbeeld: armoede, complexe scheiding, sociale basis, gespreksvoering en methodiekgetrouw werken. Dit proces gaat steeds beter, de verbinding tussen lectoraat en onderwijs wordt sterker. Maar dat is niet genoeg. We zullen in het onderwijs meer moeten samenwerken met professionals en ervaringsdeskundigen. Ze staan al periodiek voor de klas, maar dat mag meer. Ook zie ik een rol bij het meedenken over de inhoud van het curriculum. Vanuit onze masteropleiding werken we samen met de Birmingham City University. Daar werken 38 ervaringsdeskundigen op het gebied van het medisch en sociaal domein. Ontzettend veel! We kunnen ons er door laten inspireren.

Beleid

Voor beleidsmakers zijn de drie bronnen van kennis van belang bij het vaststellen van de thema's waar geld en tijd naartoe gaat. Aansluitend bij de actualiteit: bij de zoektocht naar hoe de sociale basis versterkt kan worden, een thema zo verbonden aan het sociaal werk, zouden met name sociaal werk organisaties, burgers en onderzoekers uit het sociaal domein aan tafel moeten zitten om samen met gemeentes plannen te maken en doelen te stellen. Zij zijn de kennisbronnen van het sociaal werk! Bij het evalueren van het beleid zijn de bronnen van kennis eveneens van waarde (Van der Zwet, 2022). Evaluaties worden rijker en informatiever als ze vanuit het brede perspectief worden uitgevoerd.

Het stimuleren van kwaliteit

Genoeg te doen dus! Als we toe willen naar een beter onderbouwd sociaal werk, en naar betere kwaliteit van het sociaal werk, moeten financiers en beleidsmakers, professionals en kennisinstituten de handen ineen slaan en gezamenlijk optrekken.

Sociaal werk is een prachtig vak. Sociaal werkers zijn van betekenis voor de samenleving als geheel en voor mensen in kwetsbare situaties in het bijzonder. Ik heb bewondering voor deze sociaal werkers en ervaar het als een voorrecht om als lector Social Work bij Saxion een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van het vak. Ik heb zin om hier de komende jaren, samen met ons geweldige team, mee aan de slag te gaan.

Het Lectoraat Social Work

Het lectoraat Social Work heeft een lange geschiedenis. Het is gestart in 2004 als lectoraat Community Care & Youth onder leiding van Gerialien Holsbrink. Zij heeft als een van de eerste lectoren gewerkt aan de positionering van praktijkgericht onderzoek in het hbo. Zij geloofde in het nut en de noodzaak hiervan en heeft zich er enorm voor ingezet. Zij heeft een sterke basis gelegd voor Social Work onderzoek in onze regio en daar bouwen wij nog altijd op voort. Na Gerialien Holsbrink zijn Jack de Swart en later Judith Metz lector van het lectoraat geweest. In 2016 is de naam van het lectoraat veranderd, het werd: Social Work. Dit ging gelijk op met het samenvoegen van de bachelor opleidingen SPH en MWD die Saxion aanbood. Al vanaf 2004 heeft het professioneel handelen van de sociaal werker centraal gestaan; wij ontwikkelen kennis voor de professional om bij te dragen aan de kwaliteit van het sociaal werk.

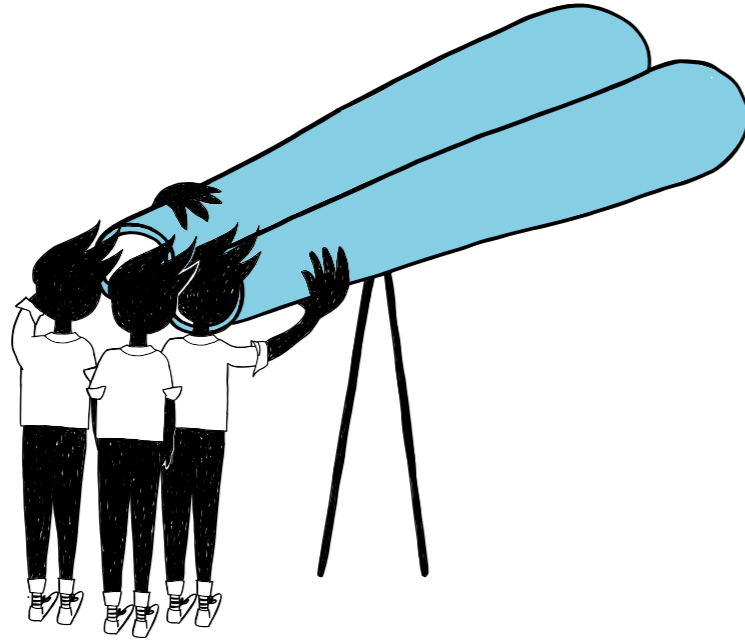
We werken binnen de academie Mens en Maatschappij en maken daar verbinding met het lectoraat Technology, Health & Care, de masteropleiding Health Care & Social Work, de bacheloropleiding Social Work, de nascholingsactiviteiten binnen het kennisnetwerk en de Teilzeit Sozial Pedagogik. We zien het belang van interdisciplinaire samenwerking als het gaat om de grote maatschappelijke vraagstukken waar we in Nederland voor staan. Daarom werken we steeds nauwer samen met onze collega's van de Academie Gezondheidszorg en lectoraten van de andere domeinen binnen Saxion.

De missie en ambitie van het lectoraat Social Work

Wij staan voor een inclusieve samenleving waarin alle mensen, groepen en gemeenschappen een plek kunnen vinden en naar vermogen mee kunnen doen. Wij zetten ons in voor de kwaliteit van (samen)leven. Iedereen kent periodes van kwetsbaarheid in zijn of haar leven. Voor sommigen is dit een korte periode, voor anderen duurt dit langer. Ook zijn er mensen die een leven lang in kwetsbare omstandigheden leven. Wij vinden het belangrijk dat er in de samenleving plek is voor kwetsbaarheid.

Via ons onderzoek versterken we de professionaliteit en de positionering van de sociaal werker, die zich inzet om inclusiviteit en kwaliteit van (samen)leven te stimuleren en ondersteuning biedt wanneer deze in het gedrag komen. We focussen hierbij op methodisch handelen, op de samenwerking met andere disciplines en op de opbrengsten van sociaal werk.

Wij willen pionieren in het sociaal domein door de nieuwste ontwikkelingen en inzichten samen te brengen om de praktijk van het sociaal domein te versterken. We helpen de actoren in het sociaal domein om verder te kijken!

We doen dit samen met burgers in hun verschillende rollen, (aankomende) social workers en andere professionals. In co-creatie ontwikkelen en testen we nieuwe vormen van ondersteuning. We zoeken hierbij naar manieren om bestaande kennis (beter) te benutten en kijken naar de mogelijkheden van technologie. Van succesvolle initiatieven willen we leren door te onderzoeken wat hier de werkzame elementen zijn.

Wij stimuleren het gebruik van wetenschappelijke, praktijk- en ervaringskennis; het evidence-based werken. We werken in de driehoek praktijk-onderzoek-onderwijs. Met de opbrengsten versterken we het vakmanschap van de sociaal werker.

Uitgangspunten van het lectoraat

Het lectoraat Social Work zet zich in voor de sociaal werker. Hiermee bedoelen we:

- Professionals die een opleiding sociaal werk (of eerdere equivalenten: SPH, MWD) hebben gevolgd;
 - Professionals met een mensgerichte vooropleiding zoals gedragsdeskundigen, pedagogen en psychologen die in die hoedanigheid werkzaam zijn (Lectoren Platform Social Work, z.d.)
- Deze professionals zijn werkzaam in diverse werkgebieden, zoals wijkteams, maatschappelijk en sociaal agogisch werk, jeugdzorg, gehandicaptenzorg, gezondheidszorg, woningbouw, werk en inkomen.

Wij gebruiken praktijkgericht onderzoek: we werken vanuit praktijkvragen en ontwikkelen kennis en producten die bruikbaar zijn voor de sociaal werker en de organisaties waar zij werken. Steeds meer zetten we participatief actie-onderzoek (PAO) en narratief onderzoek in. Kenmerkend aan

PAO is dat we tijdens een onderzoekstraject het ontwikkelen van kennis en het veranderen van de praktijk combineren. Kenmerkend aan narratief onderzoek is dat het uitgaat van de beleving en ervaringen van mensen over de wijze waarop hun leven is verlopen.

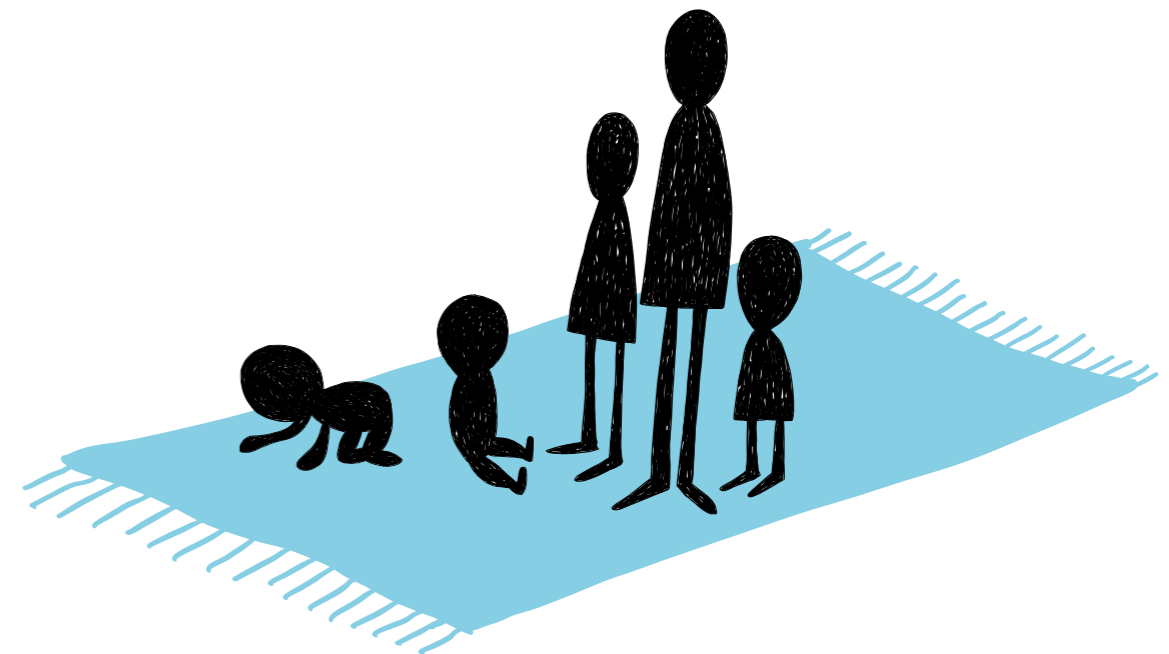
We werken in drie programmalijnen en in elke programmalijn komt terug dat we het methodisch handelen van de sociaal werker versterken, samenwerking met andere disciplines opzoeken en (inter-) nationale opbrengsten van sociaal werk in kaart brengen.

De onderzoekslijnen van het lectoraat

Opvoeden en opgroeien

In de lijn opvoeden en opgroeien staat de professional in de zorg voor jeugd centraal. Met ons onderzoek willen we methodisch handelen stimuleren en zicht krijgen op de opbrengst van het handelen.

Veel projecten komen voort uit vragen over de resultaten van werkwijzen. Soms willen professionals en organisaties weten of met een interventie wordt bereikt wat ermee wordt beoogd. Vaak is er de wens om de hulp- en dienstverlening te versterken voor specifieke doelgroepen of bij specifieke problematiek. Associate lector Tamar Shiboletth voert de programmalijn aan. Het thema complexe scheiding en het thema ouder kind relatie zijn belangrijke thema's binnen de programmalijn.

Complexe scheiding

In Nederland monden naar schatting 15-20% van de scheidingen uit in een complexe scheiding (Van der Valk et al., 2020). Bij complexe scheidingen zijn ouders langdurig in ernstige conflicten verwickeld en verliezen zij het belang en het welzijn van de kinderen uit het oog. Dit heeft veel negatieve gevolgen voor deze kinderen. Hoewel er interventies zijn ontwikkeld (zoals Ouderschap Blijft, Kinderen uit de Knel), blijkt het moeilijk om ouders zo te ondersteunen dat de conflicten afnemen en er betere communicatie kan ontstaan. Sociaal werkers zoeken naar manieren om ouders beter te kunnen ondersteunen. Een ander probleem is dat er veelal pas hulpverlening wordt ingezet wanneer de conflicten al hoog zijn opgelopen.

In Twente is er de aanpak BRAM. Dit is een interventie die door sociaal werkers in wijkteams wordt uitgevoerd, in samenwerking met de Rechtbank en Raad voor de Kinderbescherming. De BRAMmers werken in tweetallen samen met ouders aan een verandering in hun situatie: het stoppen van de conflicten zodat afspraken kunnen worden gemaakt en de kinderen niet langer lijden onder de ruzies/procedures van hun ouders. Het onderzoek dat in het lectoraat wordt uitgevoerd (gefinancierd door ZonMw) is gericht op de inhoudelijke versterking van de methodiek en het stimuleren van programma getrouwe uitvoering. Lieneke Ebbe MA doet dit samen met de professionals.

[Programma getrouwe uitvoering van BRAM | Hogeschool Saxion](#)

In het project VR bij complexe scheiding, een post doc project uitgevoerd door dr. Astrid Altena (gefinancierd door Regieorgaan SIA) doen we onderzoek naar de kansen van VR om empathie bij ouders te vergroten. In een VR simulatie ervaren ouders hoe het is om als kind midden in een conflict te staan van de ouders. Het doel is dat hiermee het bewustzijn wordt vergroot en ouders meer bereid worden om het belang van de kinderen voorop te stellen. We richten ons in het project eerst op het leren werken met VR bij een aantal jeugdzorgorganisaties. Vervolgens doen we onderzoek naar de opbrengsten van het methodisch werken met Virtual Reality bij complexe scheiding.

[Onderzoek Virtual Reality \(VR\) bij conflictscheidingen | Hogeschool Saxion](#)

Zes Twente gemeenten hebben de samenwerking gezocht om te verkennen hoe ze problematische scheiding kunnen voorkomen. Zij zijn een pilot gestart met het risicotaxatie instrument de Ritax om vroegtijdig risicofactoren te kunnen signaleren. Dertig professionals worden getraind en gaan met het instrument aan de slag. Wij ondersteunen de verkenning, samen met Kennispunt Twente, met een studie naar de ervaringen en opbrengsten van het werken met deze Ritax. Dr. Ellen Oosterkamp is hier de onderzoeker.

De relatie tussen ouder en kind

Het ontwikkelen van een veilige relatie tussen ouder(s) en kind is enorm belangrijk voor een gezond en gelukkig leven. De ontwikkeling van die relatie begint al tijdens de zwangerschap en hiervoor bestaan beschermende en risicofactoren. Professionals in de zorg voor kwetsbare (aanstaande) ouders kunnen van betekenis zijn voor het stimuleren van de ontwikkeling van een positieve relatie en het signaleren van risicofactoren. In Deventer werken we in het consortium Relatie Ouder Kind (gefinancierd door ZonMw en onderdeel van Kansrijke Start Deventer) samen om de werelden van gezondheidszorg en sociaal domein met elkaar te verbinden. In die beide werelden is veel expertise, maar die wordt nog te weinig gedeeld. Dit leidt ertoe dat kwetsbare zwangeren en jonge ouders niet (tijdig) de begeleiding krijgen die nodig is. Samen met ervaringsdeskundigen en verschillende organisaties uit het sociale en medische domein werken we aan het ontwikkelen en delen van kennis. Lieneke Ebbe MA, dr. Ellen Oosterkamp werken als onderzoekers aan dit project.

[Relatie Ouder Kind \(ROK Deventer\) | Hogeschool Saxion](#)

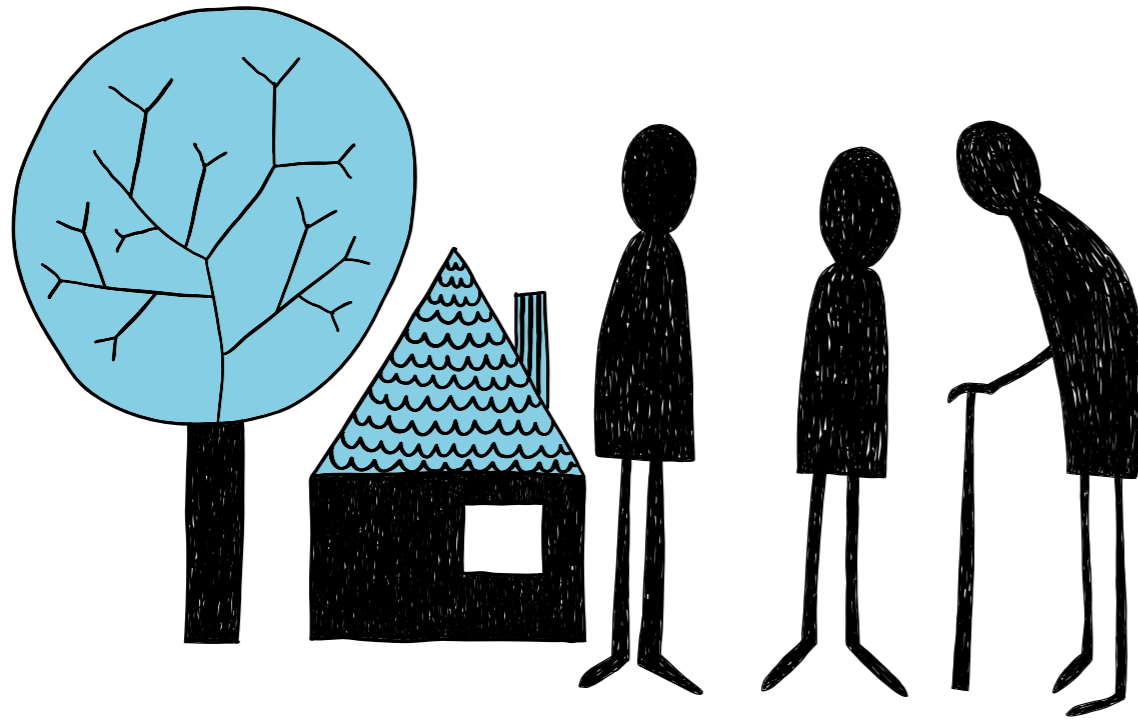
Samenwerkingsverbanden

De programmaliijn Opvoeden en opgroeien heeft twee samenwerkingsverbanden als basis. De eerste is het Expertisecentrum Jeugdzorg Twente (EJT). Met Jarabee, Pluryn, Ambiq en Wijkkracht werken we aan onderzoeksprojecten op onderwerpen die door professionals worden aangedragen. We willen een plek bieden voor studenten om ervaring op te doen in de praktijk. De afgelopen periode hebben we gewerkt aan de ontwikkeling van een reflectietool voor jeugd- en gezinsprofessionals. drs. Mariska Jacobs is als docent-onderzoeker aan het EJT verbonden.

In de Academische Werkplaats Jeugd Twente (AWJT) werken we samen met de GGD Twente, de Universiteit Twente en de 14 Twentse gemeenten. We richten ons op verbetering van de zorg voor kwetsbare kinderen in de leeftijd van -9 maanden tot 18 jaar. Preventie staat hierbij centraal. Binnen de werkplaats hebben we bijvoorbeeld een programma ontwikkeld voor gezinnen die in armoede leven. In dit programma Gezonde Kinderen in Krappe Tijden komen ouders in groepsbijeenkomsten bij elkaar. De bijeenkomsten worden geleid door een professional en een ervaringsdeskundige. Steeds komt een thema aan bod waarop ouders ervaringen uitwisselen en nieuwe informatie en vaardigheden worden aangereikt. Op de website van de AWJT is meer informatie te vinden over dit programma en over andere projecten van de werkplaats.

[Academische Werkplaats Jeugd in Twente - Voor zorg en welzijn - GGD Twente](#)

Samenleven en nabij zijn

In de programmalijn Samenleven en nabij zijn werken we aan het vergroten van de kwaliteit van samenleven en richten we ons op factoren op het niveau van de maatschappij en organisaties. In deze programmalijn besteden we aandacht aan wat ik eerder noemde: structuren, regels en beleid. Kenmerkend voor deze programmalijn is de het streven naar een inclusieve samenleving die bestaanszekerheid stimuleert, kansengelijkheid voorstaat en waarin mensen omzien naar elkaar.

Samenwerkingsverbanden

De Werkplaats Sociaal Domein Twente (WSDT) is een structureel samenwerkingsverband (sinds 2008) van het lectoraat. Lian Mannessen MA is projectleider van de WSDT. We werken er nauw samen met de praktijk, zowel met de uitvoerend professionals als de beleidsmakers en bestuurders. Ixta Noa, de organisatie die werkt vanuit ervaringskennis is al jaren onderdeel van de WSDT. Ervaringsdeskundigen hebben steeds vaker de rol van mede-onderzoeker.

We werken in netwerkcirkels: dynamische groepen waarin professionals, mensen met ervaring en onderzoekers elkaar ontmoeten om kennis uit te wisselen en te ontwikkelen. We hebben momenteel drie netwerkcirkels in de WSDT. Sociale basis: met sociaal werk organisaties en gemeenten werken we aan het versterken van die basis in verschillende wijken in de regio.

We richten ons enerzijds op de samenwerking die hiervoor nodig en anderzijds op het versterken van het methodisch werken bij samenlevingsopbouw. De onderzoekers dr. Jelte van Waterschoot en Lieneke Ebbe MA geven dit thema vorm.

De tweede netwerkcirkel richt zich op Jeugd en Onderwijs. Hier werken we aan het verbeteren van de samenwerking tussen zorg en onderwijs om de kansengelijkheid voor jongeren te vergroten. Vivienne Wolterink MA en ba Eli Haafkens zijn de onderzoekers op dit thema. Het onderwerp Armoede heeft al jaren de aandacht binnen het lectoraat. De komende periode richten we ons met name op jongeren met schulden. Ben Bokseveld Msc en Lieneke Ebbe MA zijn de onderzoekers die de netwerkcirkel armoede vormgeven.

[Twente | Werkplaatsen Sociaal Domein](#)

In de Werkplaats Ondersteuning Thuiswonende Ouderen (WOTO, gefinancierd door het ministerie van VWS) onderzoeken we wat ouderen nodig hebben om langer thuis te kunnen blijven wonen. Hierbij richten we ons op technologische mogelijkheden en ruimtelijke en maatschappelijke vraagstukken. dr. Peter Gramberg is samen met Lian Mannessen MA projectleider van deze werkplaats. Een van de onderzoekers in de werkplaats is Leonie Slots. Zij voert promotieonderzoek uit naar het stimuleren van eigen regie bij ouderen middels de juiste conversatietechnieken.

In beide werkplaatsen trekken we op met de 15 andere werkplaatsen in Nederland, met Movisie en het ministerie van VWS. Op de website van de werkplaatsen staat meer informatie over de werkwijze, en bovenal staat er prachtig en bruikbaar materiaal om direct toe te passen in de praktijk.

Betekenis geven en herstellen (geschreven door Monique Engelbertink)

In de Kennis en Onderzoeksagenda van het Sociaal Werk (Hooghiemstra & Van Pelt, 2020) staat beschreven dat sociaal werkers grote behoefte hebben aan toepasbare kennis over ggz-problematiek. Het helpt ze om te bepalen wat hun rol en taken zijn en wanneer ze een beroep moeten doen op specialistische expertise. Ten tweede blijkt dat ze behoefte hebben aan kennis om nieuwe visies en werkwijzen te ontwikkelen om inclusie te bevorderen en niet begrepen gedrag een plaats te geven in de leefomgeving. De vraag voor deze onderzoekslijn is daarom hoe het sociaal werk kan bijdragen aan het voorkomen en ondersteunen van psychosociale stress en mentale klachten.

We richten ons op twee aspecten: 'Betekenis geven' en 'Herstellen' en hieronder wordt aangeven hoe drie speerpunten multidisciplinair werken, het verbindende gesprek en narratief onderzoek terugkomen in ons onderzoek.

Binnen het thema Betekenis geven richten we ons op de wijze waarop binnen het sociale domein betekenis wordt gegeven aan ontwrichtende ervaringen of ervaringen die plaats vinden op het niveau van identiteit en zingeving. Ontwrichtende ervaringen zijn ervaringen waarbij sociale

uitsluiting en/of schaamte in het bespreken met anderen een rol kan spelen zoals armoede, psychische problematiek of een scheiding. Hoe ondersteunen sociaal werkers op methodische en multidisciplinaire wijze de betekenisgeving van hun inwoners, cliënten of bewoners? De sociaal werker kan bij deze sociale problemen met het proces van betekenis geven voorkomen dat er mentale en/of fysieke problemen optreden en zo de mentale weerbaarheid en veerkracht vergroten (Duyndam, 2016). In het proces van betekenis geven en construeren ontdekte Van de Goor (2020) drie gedragingen die ruimte nodig hebben naast het reeds bekende proces van betekenis geven: (1) een mentaliteit van verbeelding en verwondering naast begrip en coherentie, (2) overgave en kunnen loslaten naast doelgerichtheid en prestatie en (3) authentieke ontmoeting naast functioneel contact.

Niet elke hulpvraag vraagt om een psychiatrische diagnose en/ of medicatie of behandeling binnen de geestelijke gezondheidszorg (Integraal Zorgakkoord, 2022). Het sociaal domein en de ggz werken in Nederland en in de regio Twente nauw samen om een brede benadering van mentale klachten vorm te geven onder andere via het 'Verkennd Gesprek'. Het Verkennd Gesprek is een interventie die start vanaf een huisartsenpost en die een hulpvraag van een persoon vanuit diverse leefgebieden benadert en waarbij meerdere disciplines betrokken zijn zoals een sociaal werker, praktijk ondersteunende huisarts ggz en een ervaringsdeskundige. In ons lectoraat hebben we onderzoek afgerond naar het Verkennd Gesprek van de GEM beweging binnen de gemeente Deventer.

Binnen de verbindende gesprekken met hulpvragers kan gevraagd worden naar de betekenis die mensen geven aan hun ontwrichtende ervaringen. Betekenis geven ondersteunt bij het ontdekken van de emoties die verbonden zijn aan een ervaring zoals het leven in armoede, omgaan met een overlijden en/of echtscheiding. Betekenis geven ondersteunt bij het ontdekken van kracht die achter de pijn en het verdriet zitten. Betekenis geven geeft erkenning geven aan de strijd die gestreden is en de problematiek die opgepakt moest worden. Tenslotte kan het richting geven aan toekomstig voelen, denken en handelen.

Onderzoek naar professionals in het sociale domein en hun wijze van betekenis geven is ook een onderwerp in de programmalijn. Hoe geven professionals betekenis aan zijn of haar ervaringen die plaats vinden op het niveau van identiteit en zingeving? Hoe beïnvloeden sociaal werkers hun collectieve professionele identiteit?

In het kader van de professionele identiteit hebben we afgelopen jaar een onderzoek gedaan naar het FastSwitch onderwijs in opdracht van Vereniging Hogescholen. Het onderzoek richtte zich op de versterking van de professionele identiteit van professionals die switchen naar een beroep van zorgtekorten middels reflectie en autobiografische reflectie.

Het tweede aspect waar de onderzoekslijn zich op richt is Herstellen. Hoe ondersteunt het sociaal domein mensen bij het herstellen van een ontwrichtende ervaring? Daarbij zijn verbindende gesprekken nodig met cliënten en naasten aangezien naasten ook hun eigen herstelproces doorlopen (Ypsilon, 2023). Het versterken van de sociale omgeving is namelijk van belang aangezien sociale steun een terugval verkleint en voorkomt dat naasten zelf mentale klachten ontwikkelen.

Zoals uit het voorgaande blijkt zien we twee speerpunten voor de onderzoekslijn Betekenis geven en herstellen op methodisch gebied: multidisciplinair werken en het verbindende gesprek. De focus in deze lijn ligt op microniveau, namelijk de sociaal werker die een verbindend gesprek voert met cliënt, naasten, buurtbewoners en die de verbinding zoekt met andere disciplines zoals het medische en het mentale domein.

Een derde speerpunt is werken vanuit narratief onderzoek. Mensen geven zin en betekenis aan hun leven door middel van het verhaal dat ze construeren (Bohlmeijer et al., 2007). Bij narratief onderzoek staat het verhaal van de cliënt en de naaste centraal. Dit geeft de mogelijkheid om de wensen, behoeftes en verlangens van een mens in samenhang te horen. Vanuit het levensverhaal vertelt de persoon zijn mogelijkheden en krachten die in het verleden zijn benut en wie of wat daarbij ondersteunend was. Dit geeft richting aan toekomstige (professionele) ondersteuning.

Op dit moment doen we voor de gemeente Almelo een onderzoek naar de interventie Wijk GGD. We richten ons ten eerste op het optimaliseren van het multidisciplinaire werken en ten tweede

op de betekenisgeving en herstel van de cliënten van deze interventie via de narratieve methode Levensloop Interview Methode. In co creatie met professionals, (familie) ervaringsdeskundigen en op basis van de verhalen van de cliënten willen we de interventie door ontwikkelen en positioneren in het sociale en mentale domein.

In januari hopen we een vervolg te geven aan de startimpuls die we ontvangen hebben via Zonmw subsidie. Binnen de Regionale Kenniswerkplaats Onbegrepen Gedrag Twente richten we ons op het optimaliseren van multidisciplinair werken ten gunste van mensen met onbegrepen gedrag, hun naasten en de buurtbewoners. We gaan samenwerken met cliënten, naasten, vrijwilligers, ervaringsdeskundigen, familie ervaringsdeskundigen en professionals uit het voorliggend veld, de basiszorg en gespecialiseerde zorg. Ook in dit onderzoek staat het narratief werken centraal zodat het perspectief van de cliënt en naaste leidend is in het methodisch werken. Met de lijn Betekenis geven en Herstellen willen we mede vorm geven aan de richting die de regio Twente op wil gaan. Meer mentale gezondheid door samenwerking versterken tussen het sociale domein en het geestelijke gezondheidsdomein.

Dankwoord

Aan het einde van mijn lectorale rede aangekomen, wil ik graag enkele mensen bedanken.

Anka Mulder, voorzitter van het CvB en Arjan Zemann, voormalig directeur van AMM: bedankt dat jullie mij het vertrouwen hebben gegeven voor het invullen van het lectorschap. Arjan, in mijn eerste jaar als lector was jij mijn directeur. Bedankt voor de fijne samenwerking. Het heeft me enorm geholpen! Gina van der Staaij, onze nieuwe directeur: ik verheug me op onze samenwerking.

Het lectoraat Social Work is gegroeid tot een divers, gemotiveerd en enthousiast team. Bovendien is het ook heel gezellig! Annabet, Astrid, Ben, Charlotte, Eli, Eline, Ellen, Jelte, Jill, Jose, Leonie, Lian, Lieneke, Mariska, Monique, Peter, Tamar en Viviënne: het is erg leuk om met jullie samen te pionieren in het sociaal domein. Wat kunnen we samen veel! Bedankt voor jullie kritische blik, werklust en betrokkenheid bij het werk en elkaar. Monique in het bijzonder: heel erg bedankt voor de intensieve, maar heel prettige samenwerking van afgelopen jaar.

Het lectoraat maakt deel uit van de academie Mens en Maatschappij. Een fijne, warme academie met veel bevroegen en inspirerende mensen. Ik werk er heel graag. Ook de collega's van AGZ (in het bijzonder Nicole en Marloes), SRGS en andere diensten en academies: bedankt voor de prettige samenwerking.

Hester, Astrid, Monique, Marjon, Tamar, Renske, Cevdet: jullie hebben (delen van) mijn rede tegen gelezen. Bedankt voor het meedenken, heel fijn dat jullie dit wilden doen!

Onze regionale samenwerkingspartners wil ik heel erg bedanken voor hun inzet in de verschillende netwerken en projecten. Samen zoeken we naar nieuwe manieren om het leven van mensen in kwetsbare omstandigheden te verbeteren. Zonder jullie zouden we ons werk niet kunnen doen. Bedankt voor alle inspiratie, jullie doen geweldig werk in de maatschappij. Ook de landelijke partners van diverse kennisinstututen: bedankt voor het fijne samenwerken.

Mijn familie en vrienden: heel fijn dat jullie erbij zijn om dit moment met mij te delen. Bedankt voor jullie gezelligheid en steun. Marjon in het bijzonder! En de triathlon-vrienden: voor alle leuke en zware sportmomenten, de afleiding en (plezier)². Te gek dat jullie erbij zijn.

Pa en ma: bedankt voor alles. Jullie zijn zo belangrijk voor mij en ons gezin!

Vincent, Sem, Isabel, Floris en David: het ging thuis de laatste tijd wel eens over mijn werk.

Als ik zeg lectorale... zeggen jullie rede. En daar lachen we dan hard om. Het leven is heel leuk met jullie. Er gebeurt altijd wel iets in casa Braun! Bedankt voor jullie steun en alle gezelligheid. ♥

Ik heb gezegd.

Referenties

- Baart, A. (2004). *Een theorie van presentie*. Boom.
- Bohlmeijer, E., Mies, L. & Westerhof, G. (2007). *De betekenis van levensverhalen. Theoretische beschouwingen en toepassingen in onderzoek en praktijk*. Bohn Stafleu van Loghum.
- BPSW (2021). *Beroepscode voor professionals in sociaal werk*. Beroepsvereniging van professionals in sociaal werk.
- BPSW (2022). *Beroepsprofiel van de Sociaal Werker*. Beroepsvereniging van professionals in sociaal werk.
- Dekker, F., Franx, A., Vleeschouwer, E. de & Zandvliet, K. (2020). *Meta-analyse businesscases sociaal werk*. SEOR BV.
- Dementiezorg voor elkaar (2020). *Samen beslissen*.
Via <https://www.dementiezorgvoorelkaar.nl/samenbeslissen/>
- Duyndam, J. (2016). Veerkracht, een bijdrage aan de theorievorming. *Geron*, 18(3), 58-61.
DOI: 10.1007/s40718-016-0076-0
- Engbersen, R. & Sprinkhuizen, A. (2022). Sociale basis. In: Veldboer, L., Engbersen, R., Hooghiemstra, E., Jansen, J., Koeter, L., Repetur, L., Rözer, J. & Sprinkhuizen, A. (Reds). *Lexicon nabij sociaal werk* (versie 2.0). Movisie en de Werkplaatsen Sociaal Domein.
- Gibbs, L. & Gambrell, E.D. (1995). *Critical thinking for social workers. A Workbook*. Pine Forge.
- Hooghiemstra, E. & Van Pelt, M. (2020). *De Kennis- en Onderzoeksagenda Sociaal Werk*. Movisie.
- IFSW (2014). *Global definition of social work*. <https://www.ifsw.org/global-definition-of-social-work/>
Geraadpleegd op 18 september 2023.
- Jansen, J., Ketel, J., Liefhebber, S., Panhuijzen, B. & Van Pelt, M. (2021). *De stand van het sociaal werk in Nederland. De grote raadpleging van het sociaal werk 2020*. Movisie.
- Kruiter, H. & Kellerman, F. (2019). *Stapelingsproblematiek in het sociale domein*. Instituut voor publieke waarden.

McNeece, C.A. & Thyer, B.A. (2004). Evidence-based practice and social work. *Journal of Evidence-Based Social Work*, 1(1), 7-25. DOI: 10.1300/J394V01N01_02

Metz, J. & Verharen, L. (2023). Methodisch werken: de fiets van het sociaal werk. In: Metz, J., Jager-Vreugdehil, M., Wilken, J.P. & Witte, T. *Sociaal werk doordacht*. SWP.

Mullainathan, S., & Shafir, E. (2013). *Scarcity: Why having too little means so much*. Times Books/ Henry Holt and Co.

NJi (2023). *De gevolgen van armoede voor het welbevinden van kinderen*. Geraadpleegd 16 september 2023 van <https://www.nji.nl/armoede/welbevinden>

SCP (2022). *Armoede daalt door maatregelen kabinet, SCP plaatst wel kanttekeningen*. Geraadpleegd 16 september 2023 van <https://www.scp.nl/actueel/nieuws/2022/09/20/armoede-daalt-door-maatregelen-kabinet-scp-plaatst-wel-kanttekeningen/>

SCP (2023). *Sociale en Culturele Ontwikkelingen. Stand van Nederland 2023*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau

Stevens, G., Rombouts, M., Maes, M., Zondervan, A., Van Dorsselaer, S., Schouten, F. & Scheffers-van Schayk, T. (2023). *Jong na Corona. Welzijn van jongeren tussen 2017 en 2022 en inzet van NP Onderwijsmiddelen door scholen*. Universiteit Utrecht.

The Social Progress Imperative (2022). *Global Index 2022: Results*. Geraadpleegd 16 september 2023 van <https://www.socialprogress.org/global-index-2022-results/>

UNICEF Innocenti (2022). *Places and Spaces: Environments and children's well-being. Innocenti Report Card 17*. UNICEF office of Research – Innocenti.

Van Batenburg – Resoort, E. (2013). *Grande dame van het social casework*. SWP.

Van de Goor (2020). *Wonderful life, the power of sharing and reflecting on meaningful moments*. Dissertation. Universiteit Twente.

Van der Meulen, M., Liefhebber, S., Van der Zwet, R. & Keuzenkamp, S. (2021). *De rol en meerwaarde van ervaringsdeskundigen in sociale wijkteam*. Movisie. Geraadpleegd op 18 september 2023, van <https://www.movisie.nl/publicatie/rol-meerwaarde-ervaringsdeskundigen-sociale-wijkteams>

Van der Valk, I., Van den Berg, G., Van der Veldt, M.C., Anthonijsz, I. & Spruijt, E. (2020). *Richtlijn Scheiding en problemen van jeugdigen voor jeugdhulp en jeugdbescherming*. Geraadpleegd via <https://www.richtlijnenjeugdhulp.nl> op 18 september 2023.

Van der Zwet (2022). Evidence-based werken. In: Veldboer, L., Engbersen, R., Hooghiemstra, E., Jansen, J., Koeter, L., Repetur, L., Rözer, J. & Sprinkhuizen, A. (Reds). *Lexicon nabij sociaal werk* (versie 2.0). Movisie en de Werkplaatsen Sociaal Domein.

Van der Zwet, J.M., Beneken genaamd Kolmer, D.M., Schalk, R. & Van Regenmortel, T. (2019). *Views and attitudes towards evidence-based practice in a Dutch social work organization*. *Journal of Evidence-Based Social Work*, 16:3, 245-260. DOI: 10.1090/23761407.2019.1584071

Van Erp, N., Boertien, D., Liefhebber, S., Van den Berg, A. (2022). *Ervaringsdeskundigheid. Beroepscompetentieprofiel*. Vereniging van Ervaringsdeskundigen, Trimbos-Instituut, Movisie en Kenniscentrum Phrenos.

Van Pelt, M., Spierts, M., Van Rest, E. & Verweij, S. (2017). *Sociale professionals besluiten intuïtief maar niet ondoordacht*. <https://www.socialevraagstukken.nl/sociale-professionals-besluiten-intuïtief-maar-niet-ondoordacht/>

Van Rooijen (2020). *Databank effectieve jeugdinterventies: beschrijving 'Intensieve Ambulante Gezinsbehandeling*. Nederlands Jeugdinstituut. Gedownload van www.nji.nl/jeugdinterventies.

VZinfo.nl (2023). <https://www.vzinfo.nl/participatie/internationaal>. RIVM: Bilthoven, 16 september 2023.

Werkplaatsen sociaal Domein (2020). <https://www.werkplaatsensociaaldomein.nl/thema/sociale-basis> Geraadpleegd 18 september 2023

Yperen, T.A. van, Hofstede, K., Hageraats, R. & Van de Maat, A. (2023). *Andere kijk op groeiend jeugdzorggebruik*. <https://nwww.nji.nl/publicaties/andere-kijk-op-groeiend-jeugdzorggebruik>

Ypsilon (2023). *Levensfasemodel*. Ypsilon. Verkregen via <https://www.ypsilon.org/zorg-voor-jezelf/handige-hulpmiddelen/>

Curriculum Vitae

Margriet Braun studeerde Toegepaste Communicatiewetenschap aan de Universiteit Twente. Na haar afstuderen in 2005, begon ze als promovenda bij de vakgroep Sociale Psychologie van de Rijksuniversiteit Groningen. Daar hield ze zich bezig met onderzoek naar groepsprocessen. Na haar promotie maakte ze de overstap naar Saxion. Terug in Twente werkte ze eerst als onderzoeker in het lectoraat Community Care & Youth (de voorloper van het lectoraat Social Work) en als docent in de masteropleiding Health Care & Social Work. In 2015 werd zij Associate Lector op de programmalijn Jeugd en sinds augustus 2022 is zij lector van het lectoraat Social Work. Margriet is bij diverse samenwerkingsverbanden betrokken zoals de Werkplaats Sociaal Domein Twente, Academische Werkplaats Jeugd Twente en Expertisecentrum Jeugdzorg Twente. In haar werk staat het handelen van de sociaal werker centraal. Het ontwikkelen en benutten van professionele, ervarings- en wetenschappelijke kennis heeft met name haar aandacht. Belangrijke inhoudelijke thema's hierbij zijn complexe scheiding en het versterken van de sociale basis.

